

Pochody smrti na Tachovsku

Události druhé světové války velmi poznamenaly i region Tachovska. Na začátku tohoto materiálu uvádíme seznam míst, kde byla zajatecké tábory a tábory nucených prací. Zdaleka největší utrpení je však spjato s tzv. pochody smrti. Mapa ukazuje, že několik jich procházelo i naším okresem. Koncem války, aby zakryli své zločiny, nacisté „evakovali“ vězně, ničili vražedná zařízení, spalovali písemné doklady. Snaha urychlit likvidaci přímo v táborech měla své limity. Existovaly i plány odvézt vězně v lodích k Baltu a nechat je utopit. Nezbyval čas. Bylo tedy rozhodnuto vyhnat zbídačené, podvyživené nedostatečně oblečené lidské trosky za účelem likvidace na cestu. Bez jídla a vody nebo jen s málem. Hlady, žízní či násilně zabiti umírali a byli spalováni či nouzově zahrabáni. Odhaduje se, že ze 750 000 tehdejších vězňů z oficiálních záznamů koncentračních táborů přišlo při pochodech a transportech o život mezi třetinou až polovinou tedy: 250 000 – 375 000 mužů, žen a dětí. Po válce často následovaly exhumace a důstojný pohřeb. Často se nepodařilo identifikovat jednotlivce, mnohdy byli pochováni do hromadných hrobů. Jistě řada hrobů nebyla nikdy nalezena. Několik hromadných hrobů je i na Tachovsku. Nejznámějšími jsou památník v urnovém háji v Tachově, Mohyla a Pístov. I jejich příběhy zde naznačíme.

Uvádíme materiály z publikací:

Irena Malá, Ludmila Kubátová: Pochody smrti, Nakladatelství politické literatury 1965
Pochody smrti v roce 1945 na území okresu Tachov, Okresní muzeum v Tachově 1978
Miroslav Jůda: Památník Pístov, OV Českého svazu protifašistických bojovníků 1986
Miroslav Jůda: Místa vzdoru a utrpení, OV Českého svazu protifašistických bojovníků 1987
Markéta Novotná: Památníky novodobé historie okresu Tachov, Okresní muzeum v Tachově 1988
Jiří Nenutil: Pochody smrti, český příspěvek k otevřené otázce, ZČU Plzeň 2011
Jiří Nenutil, Michal Rak a kol.: Exhumace obětí II.světové války, předpoklady, východiska, výzkum, ZČU Plzeň 2011
Milena Městecká: Evropa v agonii pochodů smrti 1944 – 1945, Orego productions 2019
Milan Jenčík: Klatba Sudet. Mladá fronta 2019
Filip Vojtášek: Pod palbou hloubkařů. Academia 2019

PŘEHLED německých názvů míst utrpení, krutosti a vzdoru na Tachovsku

Ze studijních a badatelských důvodů je zařazen i tento přehled, který je rovněž seřazen abecedně.

Za německým názvem z let 1938–1945 je uveden nynější český název, pokud místo či osada nebyly zrušeny. U některých méně známých je uvedena v závorce nejbližší středisková obec pro snazší orientaci.

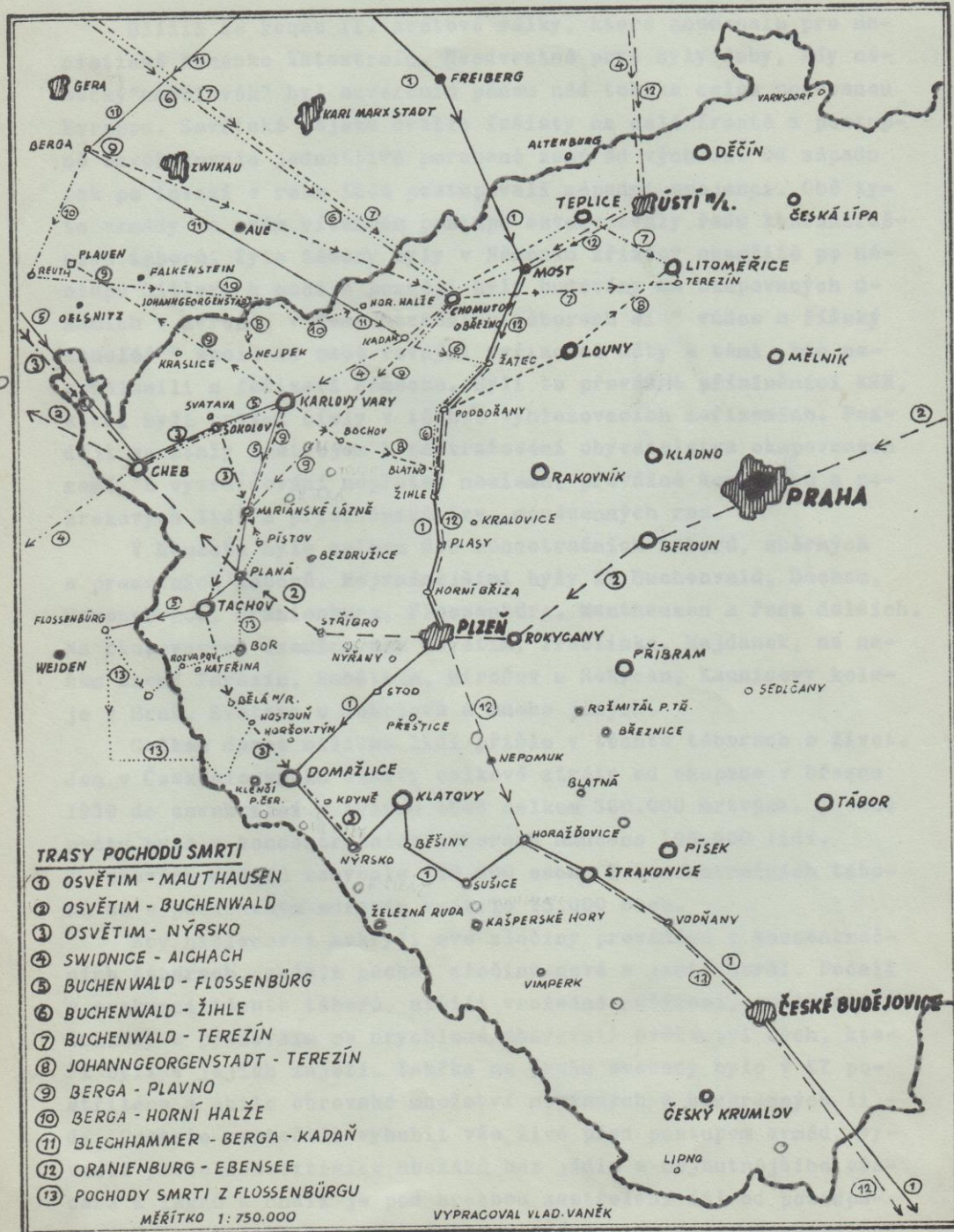
U každého názvu je uveden celkový počet zajateckých táborů a dalších nacistických represivních zařízení.

Německý název	Český název	Druh tábora a jejich počet
Brod	Brod nad Tichou	2 zajatecké tábory
Darmschlag	Darmyšl	2 zajatecké tábory
Domaschlag	Domaslav	zajatecký tábor
Dianaberg	Diana	zajatecký tábor
Ellhoten	Lhota	zajatecký tábor
Elsch	Olešná	zajatecký tábor
Haid	Bor	4 zajatecké tábory
Hals	Halže	zajatecký tábor
Hesselsdorf	Hoštka	zajatecký tábor
Hinter Kotten	Zadní Chodov	zajatecký tábor
Hohen Zetlisch	Vysoké Sedliště	zajatecký tábor
Hurz	Zhořec	zajatecký tábor
Josefshütte	Josefova Huť	zajatecký tábor
Karolinenhof	Karlín u Plané	zajatecký tábor
Kiesenreuth	Kříženec	zajatecký tábor
Konraditz	Kundratice	zajatecký tábor

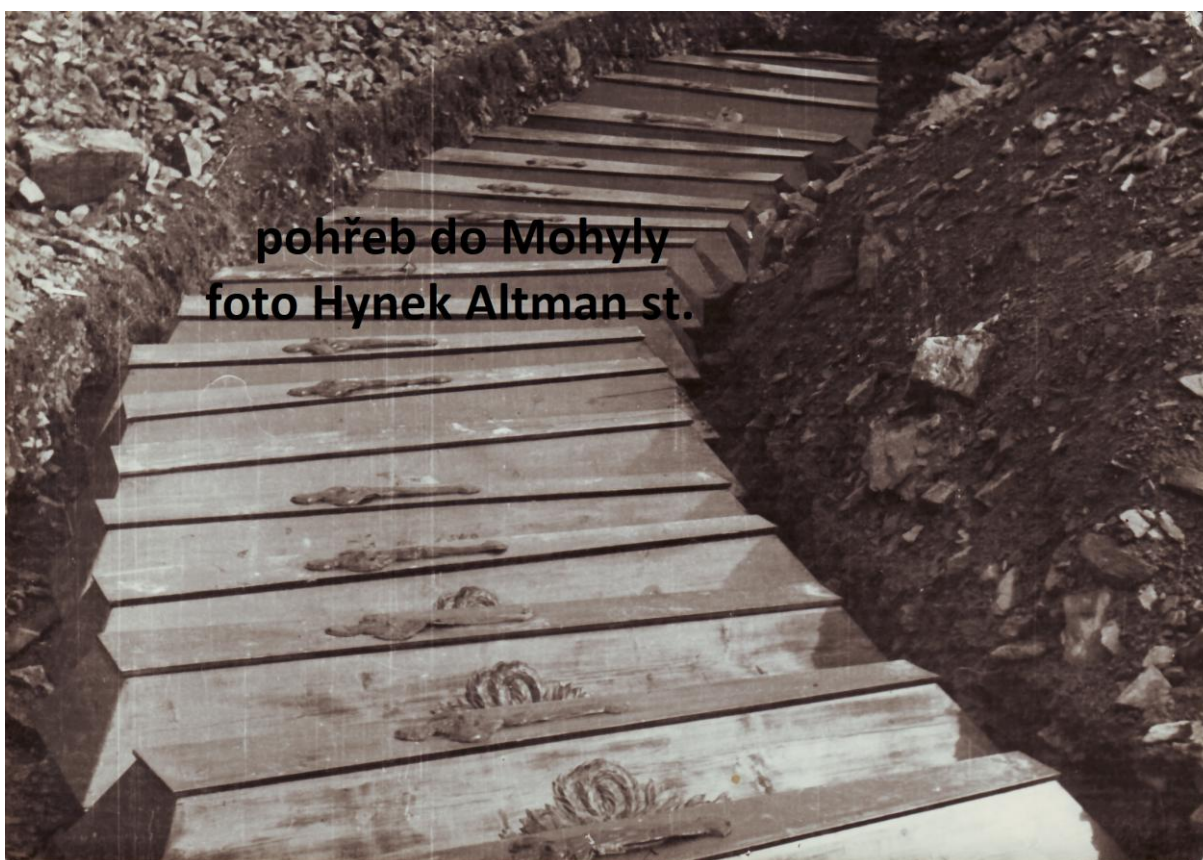
Laas	Láz	zajatecký tábor
Lohm	Lomy u Bezdružic	zajatecký tábor
Lomitschka	Lomnička	zajatecký tábor
Losau	Lažany	zajatecký tábor
Mariafels	Slavice	zajatecký tábor
Mies	Stříbro	7 zajateckých táborů
Michelsberg	Michalovy Hory	zajatecký tábor
Mutzken	Muckov	zajatecký tábor
Mühlloch	Mílov (Přimda)	gheto, židovský internační tábor, pracovní tábor
Naketendörflas	Nahý Újezdec	zajatecký tábor
Nedraschitz	Nedražice	zajatecký tábor
Neustadt	Stráž	zajatecký tábor
Ostroschin	Otročín	zajatecký tábor
Ostrowitz	Ostrovce	zajatecký tábor
Ottenreuth	Otín	zajatecký tábor
Pernartitz	Bernartice	zajatecký tábor
Plan	Planá u M. L.	3 zajatecké tábory 1 pracovní tábor
Popowa	Popov	zajatecký tábor
Promenhof	Broumov	2 zajatecké tábory
Punnau	Boněnov	zajatecký tábor
Radischberg	Hradištský vrch	zajatecký tábor
Ratzau	Racov	zajatecký tábor
Rosshaupt	Rozvadov	zajatecký tábor
Sankt Johann	Sv. Jan (u Kočova)	zajatecký tábor
Sankt Katharina	Kateřina	zajatecký tábor
Scheiben Radisch	Okrouhlé Hradiště	zajatecký tábor
Schwanberg	Krasíkov	zajatecký tábor
Schweissing	Svojšín	zajatecký tábor
Spierling	Skviřín	zajatecký tábor
Stakau	Štokov	zajatecký tábor
Strahof	Strahov	zajatecký tábor

Tachau	Tachov	2 zajatecké tábory
Techlowitz	Těchlovice	zajatecký tábor
Tschernoschin	Černošín	2 zajatecké tábory
Unolla	Únehle	zajatecký tábor
Unter Godrisch	Dolní Jadruž	zajatecký tábor
Vogelsang	Lhotka	zajatecký tábor
Waschagrün	Výškov	zajatecký tábor
Welperschitz	Erpužice	zajatecký tábor
Weseritz	Bezdrůžice	2 zajatecké tábory
Wiedowitz	Vítovice	zajatecký tábor
Wolfersdorf	Olbramov	zajatecký tábor
Zemschen	Třemešné	zajatecký tábor
Zummern	Souměř	zajatecký tábor

POCHODY SMRTI V ZÁPADNÍCH ČECHÁCH ROKU 1945

13. 4. v dopoledních hodinách dorazil na nádraží v Tachově transport vězňů z Buchenwaldu. Šlo o 52 vagonů „uhláků“. Poslední dva sloužily k přepravě mrtvých. Jeden byl zcela naplněn, druhý způli. Transport tvořili vězni různých národností – Češi, Němci, Francouzi, Poláci, židé a prý mezi nimi byl i jeden černochoch. Cílem byl koncentrační tábor ve Flossenbürgu. Na nádraží vystupuje více než 1500 vězňů, z toho je cca 100 mladých chlapců nad 12 let. Transport je rozdělen do skupin po 100 a doprovází je příslušníci místního volkstormu. Ty, kterým dělala chůze problémy, podpírali nebo nesli ostatní vězni. Šli dolů městem dnešní ulicemi T.G.Masaryka, Panenskou, Vodní, po mostě do Zahradní a přes starý Tachov stoupali do Studánky. Cestu do Studánky nepřežije dalších 200 vězňů. Spolu se 400 těly z vlaku jsou svezeni na nový židovský hřbitov (dnes urnový háj). Zde jsou v jámě politi dehtem a čtyři dni páleni. V 80. letech na místě tohoto největšího masového hrobu v Čechách vybudován památník. Ze Studánky pokračoval pochod na Písařovu Ves, Lesnou a do Flossenbürgu. I na této cestě byly další oběti. Poválečné exhumace ukázaly smrt po prostřelení lebky či roztržení spodiny lebeční. Je tedy jasné, že vězni byli nacisty likvidováni. 232 těchto obětí bylo po válce pochováno na vrchu nad Tachovem, kde byl vybudován památník Mohyla.

Další známý památník na našem okrese je v Pístově. Zde je uloženo 66 obětí transportu z pracovního tábora v Legenfeldu opět do Flossenbürgu. Svědectví o tomto pochodu podal přeživší účastník J. Jokl z Liberce a posléze díky pátrání Vlastivědného kroužku klubu zdravotníků z Mariánských Lázní se podařilo zjistit mnoho dalšího.

Pochod vyšel z tábora 13.4. Ještě v Německu se k nim přidali vězni z jiných táborů. Během cesty umírali vyčerpáním nebo byli vražděni strážci. 21. 4. u Pístova nad vězni letěla americká letadla. Stráž SS na ně začala střílet. Letadla se snesla níže a zahájila střelbu z palubních kulometů. Poválečná exhumace ukázala, že příslušníci SS dobýjeli nejen zraněné ale i pochodu schopné.

Mrtví byli nalezeni po příchodu prvních Čechů 10.9.1945 v hromadném hrobě blízko hřbitova. Většina z 58 v jednom hrobu poblíž hřbitova byla zabita strážemi nikoli na následky ostřelování z letadla. Dalších 8 obětí bylo z Vlčovic, kde transport nocoval. V roce 1950 k 66 pochovaným byly

uloženy ostatky dvou anglických letců zřejmě z náletu na letiště ve Sklářích 15.4.1945 – identifikace nebyla již možná. Značnou část obětí Pístovské tragédie se podařilo identifikovat.

Identifikace obětí

Vyprávění bývalých vězňů poodhalilo roušku záhad nad neznámými dosud obětmi na Pístově. Jedním z vlkovických mrtvých je český vlastenec Rudolf Blažej. Jeho vězeňské číslo (27426) není v exhumačních protokolech uvedeno; mohlo jít o mrtvého č. 7.

Vlastivědný kroužek v Mariánských Lázních po poradě s bývalými vězni obrátil se ve věci identifikace obětí, ležících v pístovské mohyle, na pátrací službu Mezinárodního červeného kříže (ITS) v Arolsen v NSR. Tato služba disponuje 36 milióny kartotéčních lístků se jmény a vyřizuje 150 tisíc dotazů ročně. Na ITS byla zaslána čísla uváděná v exhumačních protokolech se žádostí o identifikaci. ITS podle vězeňských čísel určila jména obětí a zaslala i některé osobní údaje.

A tak se podařilo po třiceti letech, v roce 1975, určit větší část zde na Pístově cdpočívajících obětí pochodu smrti podle jmen a národností. Zbylé neznámé oběti, jejichž číslo nebylo zjištěno, bude už sotva možno identifikovat.

Seznam identifikovaných:

1. **Blažej Rudolf** – inspektor ČSD z Olomouce, nar. 8. 5. 1897 České Budějovice, věz. č. 27426, zavražděn 21. 4. 1945 Vlkovice.
2. **Bartoszewicz Jan** – věz. č. 23868, Polák, nar. 12. 12. 1886 Kaweszyn, odvečen na nucené práce, příchod do KT Flosseburg 1. 9. 1944, do pobočného tábora Zwickau, SA Aug. Horch Str. 30. 10. 1944, zavražděn 21. 4. 1945 Vlkovice (adresa na dopise: dcera, Hanke Karpinska, Grunewald – Waldhaus Berlin).
3. **Brodzinski Jacenty** – věz. č. 27710, Polák, nar. 15. 7. 1909 Kroczyce, politický vězeň, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
4. **Bentkowski Boleslav** – věz. č. 27580, Polák, nar. 22. 8. 1895 Sosnowitz, politický vězeň, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
5. **Blitek Josef** – věz. č. 27716, Polák, nar. 5. 8. 1916 Biorkow Maly, politický vězeň, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.

6. **Friedmann Zoltan** – věz. č. 33494, Maďar, nar. 19. 3. 1925 Tarpa, židovského původu, příchod do KL Flossenbürg 9. 11. 1944, do poboč. tábora Lengenfeld 5. 12. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
7. **Guds Ivan** – věz. č. 23625, Rus, nar. 30. 1. 1922(3) Čichovka, odvečen na nucené práce, příchod do KL Flossenbürg 17. 9. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
8. **Grocholsky Vasil** – věz. č. 27318, Rus, nar. 15. (19.) 1. 1926 Pomijnik, příchod do KL Flossenbürg 29. 9. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, odvečen na nucené práce, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
9. **Jurčenko Dimitrij** – věz. č. 10927, Rus, nar. 5. 8. 1924 Morožno, příchod do KL Flossenbürg 31. 5. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
10. **Kasjaněko Grigorij** – věz. č. 26930, Rus, nar. 15. 9. 1916, bývalý válečný zajatec, příchod do KL Flossenbürg 25. 9. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
11. **Kalužnij Ivan** – věz. č. 27304, Rus, odvečen na nucené práce, nar. 6. 6. 1922 Charkov, příchod do KL Flossenbürg 29. 9. 1944, do tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
12. **Klausner Israel** – věz. č. 15207, Polák, nar. 18. 8. 1924 Kolomyja, židovského původu, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
13. **Kukulski Kazimierz** – věz. č. 27592, Polák, politický vězeň, nar. 20. 9. 1927 Wilczska, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
14. **Kozačok Ivan** – věz. č. 23825, Rus, nar. 18. 7. 1924 Novodimitrovka, odvečen na nucené práce, příchod do KL Flossenbürg 19. 9. 1944, do tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
15. **Kokarev Sergej** – věz. č. 24776, Rus, nar. 1. 1. 1921 Tarasovka, odvečen na nucené práce, příchod do KL Flossenbürg 15. 9. 1944, do tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
16. **Kristek Gerhard** – věz. č. 27550, Polák, politický vězeň, nar. 20. 11. 1920 Schwientochlowitz, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
17. **Krzeszowski Wladislaus** – věz. č. 27614, Polák, politický vězeň, nar. 16. ledna 1926 Wilczyska, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.

18. **Kwasniewski Josef** – věz. č. 24120, Polák, odvečen na nucené práce, nar. 14. 10. 1913 Litzmannstadt, příchod do KL Flossenbürg 12. 9. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
19. **Leitner Sandor** – věz. č. 33805, Maďar, nar. 6. 6. 1903 Jaszkiser, židovského původu, příchod do KL Flossenbürg 9. 11. 1944, do tábora Lengenfeld 5. 12. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
20. **Marek Josef** – věz. č. 27486, Polák, politický vězeň, nar. 26. 10. 1921 Przytkowice, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
21. **Ostrouchov Jefim** – věz. č. 26900, Rus, odvečen na nucené práce, nar. 23. 12. 1907 Ksondziwka (Sedziwka), příchod do KL Flossenbürg 23. 9. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
22. **Poclen Edoardo** – věz. č. 41966, Ital, politický vězeň, nar. 8. 4. 1921 Muggia, adresa Albaro Vescova 314, Provinz Triest, příchod do KL Flossenbürg 14. 1. 1945, do pobočného tábora Mülsen 26. 1. 1945, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova, pátrání po válce bezvýsledné.
23. **Pollak Bela** – věz. č. 33249, Maďar, nar. 4. 10. 1919 Sasd, židovského původu, příchod do KL Flossenbürg 9. 11. 1944, do tábora Lengenfeld 5. 12. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
24. **Polewka Franziszek** – věz. č. 27562, Polák, politický vězeň, nar. 3. 10. 1925 v Krakově, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
25. **Pik Izák** – věz. č. 15778, Polák, nar. 10. 12. 1923, žid. původu, příchod do KL Flossenbürg 4. 8. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
26. **Raczkowski Zenon** – věz. č. 27635, Polák, politický vězeň, nar. 12. 3. 1926 Tarnow, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
27. **Sosnica Alfonsz** – věz. č. 27520, Polák, politický vězeň, nar. 2. 8. 1925 Piekary Slaskie, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
28. **Stefanski Valerian** – věz. č. 27672, Polák, politický vězeň, nar. 24. 12. 1913 Czeladz, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.

29. **Szymczyk Josef** – věz. č. 27581, Polák, politický vězeň, nar. 28. 9. 1922 (nebo 15. 1. 1915) Wilczyska, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
30. **Szulgo Piotr** – věz. č. 27686, Polák, politický vězeň, nar. 6. 7. 1917 Petrohrad (Petersburg), příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
31. **Szymczyk Jan** – věz. č. 27583, Polák, politický vězeň, nar. 13. 6. 1912 Jezow, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do tábora Lengenfeld 11. října 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
32. **Szymanek Tadeusz** – věz. č. 18729, Polák, odvečen na nucené práce, nar. 29. 5. 1920, Pulaxy, příchod do KL Flossenbürg 28. 8. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
33. **Seffer Jerzy** – věz. č. 27507, Polák, politický vězeň, nar. 30. 6. 1915 Minsk, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
34. **Tomaszewski Ludwik** – věz. č. 27597, Polák, politický vězeň, nar. 22. 6. 1909 Myslenice, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
35. **Teper Zygmunt** – věz. č. 27601, Polák, politický vězeň, nar. 15. 8. 1925 Jezow, příchod do KL Flossenbürg 1. 10. 1944, do tábora Lengenfeld 11. října 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.
36. **Wilantowicz Lucjan** – věz. č. 19000, Polák, odvečen na nucené práce, nar. 11. 2. 1897 Varšava, příchod do KL Flossenbürg 28. 8. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova, pátrání po něm po válce bezvýsledné.
37. **Wlodarski Kazimierz** – věz. č. 27407, Polák, odvečen na nucené práce, nar. 15. 12. 1922 Kántchen, příchod do KL Flossenbürg 29. 9. 1944, do tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945, pátrání po válce bezvýsledné.
38. **Zacharko Karol** – věz. č. 23569, Polák, odvečen na nucené práce, nar. 4. 11. 1907 Grodzisk, příchod do KL Flossenbürg 7. 9. 1944, do pobočného tábora Lengenfeld 11. 10. 1944, zemřel 21. 4. 1945 u Pístova.

Památník pochodu smrti (s chybným datem), na který zaútočili hloubkaři u Pístova (foto Milan Lašůvka)

